

GIẢNG DẠY MÔN GIÁO DỤC KINH TẾ VÀ PHÁP LUẬT CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TRONG BỐI CẢNH CHUYỂN ĐỔI SỐ HIỆN NAY

Nguyễn Thị Mão, Vũ Thúy Hằng
Khoa Giáo dục Chính trị, trường ĐHSP-ĐHTN
Email: maont@tnue.edu.vn

Tóm tắt: Trong bối cảnh hiện nay, chuyển đổi số đang được thực hiện trong tất cả các lĩnh vực. Đối với giáo dục cũng đang chịu tác động mạnh mẽ bởi các yêu cầu về chuyển đổi số. Bởi chuyển đổi số mang đến cơ hội đổi mới toàn diện giáo dục, giúp các môn học trở nên sinh động, thực tiễn và phát triển kỹ năng công dân số cho học sinh. Đối với việc giảng dạy môn Giáo dục kinh tế và pháp luật (GDKT&PL) ở các trường trung học phổ thông (THPT), giáo viên đang đối mặt với nhiều thách thức trong bối cảnh chuyển đổi số, từ năng lực giáo viên đến cơ sở vật chất và phương pháp giảng dạy. Bài viết này của chúng tôi tập trung phân tích về thực trạng, nêu lên những vấn đề đặt ra và đề xuất các giải pháp nâng cao chất lượng giảng dạy môn GDKT&PL trong bối cảnh chuyển đổi số ở các trường THPT nước ta hiện nay.

Từ khóa: Chuyển đổi số, Giáo dục kinh tế, Giáo dục pháp luật, phương pháp dạy học, kinh tế, pháp luật

TEACHING ECONOMIC AND LEGAL EDUCATION TO HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE CURRENT CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

Nguyen Thi Mao, Vu Thuy Hang
Faculty of Political Education, University of Education – Thai Nguyen University
Email: maont@tnue.edu.vn

Abstract: In the current context, digital transformation is being implemented across all sectors, and education is no exception. Education is undergoing significant changes driven by the requirements of digital transformation, which offers opportunities for comprehensive innovation, making subjects more dynamic, practical, and helping students develop digital citizenship skills. In the teaching of Economic and Legal Education (ELE) at high schools, teachers face numerous challenges in this digital age, ranging from teacher competency to facilities and teaching methods. This paper focuses on analyzing the current situation, identifying existing issues, and proposing solutions to enhance the quality of ELE instruction in high schools within the context of digital transformation in Viet Nam today.

Keywords: Digital transformation, Economic education, Legal education, teaching methods, economics, law

Nhận bài: 13/04/2025

Phản biện: 10/05/2025

Duyệt đăng: 14/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chuyển đổi số là một xu thế tất yếu của thời đại, đang tác động sâu rộng đến mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có giáo dục. Trong bối cảnh ấy, việc dạy học không chỉ là truyền thụ kiến thức theo cách truyền thống, mà còn cần đổi mới phương pháp, nội dung và công cụ tiếp cận. Môn Giáo dục kinh tế và pháp luật – một môn học tích hợp, mang tính ứng dụng cao trong chương trình giáo dục phổ thông mới – đòi hỏi phải được giảng dạy phù hợp với những thay đổi của thời đại số. Tuy nhiên, thực tế hiện nay cho thấy việc triển khai môn học này trong nhà trường phổ thông đang đối mặt với nhiều thách thức, đòi hỏi cần có những giải pháp toàn diện và kịp thời.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm chuyển đổi số và đặc điểm của môn Giáo dục kinh tế và pháp luật

* Khái niệm chuyển đổi số: Trên thế giới, khái niệm chuyển đổi số được nhắc đến nhiều vào khoảng năm 2015 và phổ biến từ năm 2017. Ở Việt Nam, chuyển đổi số được đề cập nhiều vào khoảng năm 2018. Năm 2020, Thủ tướng Chính

phủ đã phê duyệt Chương trình Chuyển đổi số quốc gia (ngày 03/6/2020) và được thực hiện mạnh mẽ ở các tỉnh thành trong cả nước, trên nhiều lĩnh vực.

Chuyển đổi số (Digital Transformation) là quá trình sử dụng công nghệ số để cải thiện hoặc thay đổi toàn bộ các khía cạnh của một tổ chức hoặc doanh nghiệp, từ quy trình sản xuất, cách thức hoạt động kinh doanh đến việc cung cấp dịch vụ và cách tương tác với khách hàng.

Chuyển đổi số là quá trình thay đổi tổng thể và toàn diện của cá nhân, tổ chức về cách sống, cách làm việc và phương thức sản xuất dựa trên các công nghệ số. Chuyển đổi số là chuyển đổi mô hình hoạt động dựa trên công nghệ số, dữ liệu số. Khoa học công nghệ và đổi mới sáng tạo là tạo ra giá trị mới dựa trên các đột phá về nghiên cứu khoa học và ứng dụng công nghệ [7]. Hiện nay, việc chuyển đổi số đang được thực hiện mạnh mẽ và có tác dụng lớn tới sự chuyển biến tích cực của nhiều lĩnh vực, trong đó có giáo dục. Nhờ áp dụng chuyển đổi số mà giờ học của học sinh trở nên hấp

dẫn hơn, hình thức tổ chức học tập cũng đa dạng và thuận tiện hơn. Người dạy và người học đều trở nên năng động, sáng tạo hơn, đáp ứng yêu cầu chuyển đổi số của quốc gia.

Chuyển đổi số trong giáo dục được hiểu là quá trình áp dụng công nghệ, kỹ thuật vào mục đích đào tạo và giảng dạy của hệ thống, giúp nâng cao trải nghiệm của người học; cải thiện phương pháp dạy học cũng như tạo môi trường để học tập thuận tiện nhất [6]. Theo tác giả Đỗ Khánh Năm và Bùi Minh Phúc: Ứng dụng chuyển đổi số trong giáo dục với nền tảng công nghệ, kỹ thuật, thiết bị điện tử... sẽ tạo ra nhiều mô hình lớp học, phương pháp dạy học, phương thức tổ chức dạy học mới thuận tiện hơn. Từ đó, việc tương tác giữa người dạy và người học trở nên đơn giản và dễ dàng, đáp ứng được mọi nhu cầu học tập của người học, phù hợp định hướng học tập suốt đời mà UNESCO đã đề ra [5].

Đặc điểm của môn Giáo dục kinh tế và pháp luật: Môn GDKT&PL (ở cấp trung học phổ thông) là môn học lựa chọn, “dành cho những học sinh định hướng theo học các ngành nghề Giáo dục chính trị, Giáo dục công dân, Kinh tế, Hành chính và Pháp luật,... hoặc có sự quan tâm, hứng thú đối với môn học”.

Nội dung chủ yếu của môn học “là học văn phổ thông, cơ bản về kinh tế, pháp luật mang tính ứng dụng, thiết thực đối với đời sống và định hướng nghề nghiệp sau trung học phổ thông của học sinh; gắn kết với nội dung giáo dục đạo đức và kỹ năng sống, giúp học sinh có nhận thức đúng và thực hiện quyền, nghĩa vụ, trách nhiệm công dân” [1, tr.25]. Thông qua các bài học về lối sống, đạo đức, pháp luật, kinh tế, môn học góp phần bồi dưỡng cho học sinh những phẩm chất chủ yếu và năng lực cốt lõi của người công dân, đặc biệt là tình cảm, niềm tin, nhận thức, cách ứng xử phù hợp với chuẩn mực đạo đức và quy định của pháp luật, có kỹ năng sống và bản lĩnh để học tập, làm việc và sẵn sàng thực hiện trách nhiệm công dân trong sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc và hội nhập quốc tế [1, tr.24].

Khi học tập môn học này, sẽ góp phần hình thành cho HS các phẩm chất cốt lõi của người công dân (phẩm chất yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực và trách nhiệm), phát triển cho HS các năng lực chung (năng lực tự chủ và tự học, năng lực giao tiếp và hợp tác, năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo, năng lực khoa học thông qua các môn học cụ thể) và năng lực đặc thù của môn học

(năng lực điều chỉnh hành vi, năng lực phát triển bản thân, năng lực tìm hiểu và tham gia vào các hoạt động kinh tế - xã hội).

Trong chương trình giáo dục phổ thông ở nước ta hiện nay, môn học này giữ vai trò chủ đạo trong việc giúp học sinh hình thành, phát triển ý thức và hành vi của người công dân. Do đó, giáo viên cần tích cực đổi mới phương pháp dạy học, ứng dụng chuyển đổi số để góp phần làm cho môn học trở nên hấp dẫn, thiết thực với học sinh.

2.2. Thực trạng và một số vấn đề đặt ra khi dạy học môn Giáo dục kinh tế và pháp luật trong bối cảnh chuyển đổi số

Thứ nhất, năng lực số và nhận thức chuyển đổi số của giáo viên còn hạn chế: Một trong những vấn đề lớn hiện nay là năng lực công nghệ thông tin và kỹ năng chuyển đổi số của đội ngũ giáo viên còn hạn chế. Do đặc thù môn học kết hợp giữa hai lĩnh vực kinh tế và pháp luật – vốn mang tính trừu tượng và gắn liền với thực tiễn – nên giáo viên cần có khả năng vận dụng công nghệ để minh họa, mô phỏng các tình huống, sử dụng các phần mềm, công cụ số nhằm nâng cao hiệu quả giảng dạy. Tuy nhiên, không phải giáo viên nào cũng được đào tạo bài bản về phương pháp tích hợp công nghệ trong giảng dạy.

Hai là, thiếu học liệu số và tài nguyên giảng dạy phù hợp: Hiện nay, hệ thống học liệu số cho môn Giáo dục kinh tế và pháp luật còn khá nghèo nàn và rời rạc. Việc thiếu các video, trò chơi học tập, tài liệu mô phỏng tình huống pháp lý, bài tập tương tác... khiến cho bài giảng trở nên đơn điệu, khó tạo hứng thú cho học sinh. Ngoài ra, việc tìm kiếm tài liệu phù hợp với nội dung của các chủ đề nêu ra trong chương trình GDKT&PL ở lớp 10, 11, 12 cũng khiến giáo viên gặp phải nhiều khó khăn. Giáo viên vừa phải tiếp cận với những nội dung kiến thức mới của môn học cần hình thành cho học sinh, vừa phải giúp học sinh vận dụng được các kiến thức đó vào thực tiễn. Việc tìm kiếm các tài liệu hỗ trợ cho môn học này còn chưa nhiều, tính pháp quy chưa cao, đặc biệt là các học liệu số... đã gây ra những trở ngại cho giáo viên khi thực hiện các tiết học có ứng dụng chuyển đổi số.

Ba là, nội dung giảng dạy chưa gắn với thực tiễn số hóa. Nhiều nội dung trong chương trình và sách giáo khoa môn GDKT&PL vẫn mang tính khái quát, chưa đề cập đến các vấn đề như kinh tế số, tài sản ảo, an ninh mạng, quyền riêng tư trên internet hay pháp luật trong thương mại điện tử.

Trong khi đó, học sinh ngày càng tiếp xúc nhiều với không gian số, đòi hỏi nội dung học tập phải có tính cập nhật và gần gũi với thực tế. Nếu giáo viên không có kiến thức về các nội dung liên quan đến công nghệ số, sẽ rất khó có thể giúp học sinh nhận diện các vấn đề liên quan đến nội dung của môn học gắn với thị trường công nghệ số hiện nay. Đặc biệt là sự tác động của mạng xã hội, nhiều thông tin đưa ra chưa được kiểm chứng, hoặc những nội dung mà người học và cả giáo viên khi sử dụng làm tư liệu cho bài học chưa được chính xác hóa, có khi còn vi phạm cả bản quyền. Giáo viên cần nhận thức được điều này và có những hướng dẫn cụ thể cho người học.

Bốn là, hạ tầng công nghệ thông tin chưa đồng bộ. Sự khác biệt về điều kiện cơ sở vật chất giữa các vùng miền cũng ảnh hưởng lớn đến việc triển khai dạy học ứng dụng công nghệ cho giáo viên khi thực hiện các bài dạy theo hướng đổi mới. Nhiều trường học vùng sâu, vùng xa chưa có đủ thiết bị, đường truyền internet yếu, giáo viên và học sinh không thể tiếp cận tài nguyên số một cách hiệu quả. Đối với môn GDKT&PL, giáo viên sẽ gặp rất nhiều khó khăn trong việc ứng dụng công nghệ số vào dạy học nếu như các vấn đề về đường truyền Internet hay các thiết bị dạy học như máy tính, Laptop, máy chiếu, điện thoại thông minh không được trang bị cho giáo viên, học sinh. Qua khảo cho thấy, có trường THPT ở miền núi phía Bắc chỉ có một phòng máy tính với 10 máy đã cũ, nên giáo viên chỉ có thể giảng bài bằng bảng và lời nói, không thể trình chiếu hoặc cho học sinh tương tác qua phần mềm.

Năm là, phương pháp học tập của học sinh

chưa thích ứng với môi trường số. Học sinh thế hệ số có khả năng tiếp thu nhanh nhưng cũng dễ mất tập trung. Nếu phương pháp giảng dạy không hấp dẫn, thiếu tương tác, học sinh sẽ thiếu động lực học tập. Trong khi đó, phần lớn bài giảng về kinh tế và pháp luật ở cấp THPT hiện nay vẫn còn thiên về lý thuyết, thiếu hoạt động trải nghiệm, chưa khai thác hết tiềm năng công nghệ.

Ví dụ: Khi dạy về “Vai trò của thị trường trong nền kinh tế”, học sinh khó hiểu nếu chỉ nghe giảng. Nhưng nếu tổ chức trò chơi giả lập thị trường (mua – bán hàng hóa giả định), các em sẽ nhớ bài lâu hơn. Hoặc khi học về các quyền của công dân trong Hiến pháp, nếu các em chỉ tìm hiểu các ngữ liệu trong sách giáo khoa không có sự hỗ trợ bởi các video mô phỏng, hoặc các sơ đồ hóa bằng công nghệ số sẽ khiến các em khó nhớ, không nắm bắt được bản chất vấn đề và khó áp dụng được vào thực tế một cách hiệu quả.

Do vậy, việc đổi mới phương pháp học tập cho học sinh bằng hình thức tăng cường giao nhiệm vụ để học sinh có thể sử dụng công nghệ số vào nghiên cứu và làm sâu sắc hơn bài học, phát triển cho các em năng lực tự học – tự chủ, năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo. Ví dụ: Chương trình lớp 12, chủ đề số 9: Một số vấn đề cơ bản về luật quốc tế, trong đó có nội dung “công pháp quốc tế về dân cư, lãnh thổ và biên giới quốc gia, luật biển quốc tế” giáo viên có thể yêu cầu học sinh sử dụng công nghệ số để vẽ các vùng biển, chú thích hải lý và quyền của Việt Nam đối với từng vùng. Dưới đây là hình ảnh mà học sinh lớp 12 của trường THPT Ưông Bí, tỉnh Quảng Ninh đã sử dụng Canva để thực hiện yêu cầu mà giáo viên nêu ra.

Hình 1. Sản phẩm thực hành của học sinh về vẽ các hải lý và quyền của Việt Nam đối với từng vùng – Chủ đề 9 môn GDKT&PL lớp 12

2.3. Một số giải pháp nhằm góp phần nâng cao chất lượng dạy học môn GDKT&PL trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay

Thứ nhất, để giúp giáo viên dạy GDKT&PL có thể ứng dụng được công nghệ thông tin vào

dạy học một cách hiệu quả các nội dung về kinh tế và pháp luật, Bộ Giáo dục và đào tạo có các chỉ đạo cụ thể đến các Sở Giáo dục và đào tạo ở địa phương cần xây dựng chương trình tập huấn chuyên sâu về chuyển đổi số, ứng dụng các phần

mềm tương tác và quản lý lớp học, sử dụng công cụ AI trong dạy học cho giáo viên. Trong đó, cần chú trọng vào thực hành, đồng thời hình thành cộng đồng học tập chuyên môn số (PLC) như: Thiết lập nhóm học tập trên nền tảng Microsoft Teams hoặc Google Classroom..., giúp giáo viên thảo luận và chia sẻ kinh nghiệm, tài nguyên số để hỗ trợ nhau trong quá trình giảng dạy nhằm xây dựng năng lực số thực chất cho giáo viên.

Thứ hai, để khắc phục tình trạng thiếu về nguồn học liệu số và nguyên liệu dạy học, các đơn vị chuyên môn cần xây dựng kho học liệu mở, thư viện tài nguyên chất lượng cao, tích hợp các công cụ đa phương tiện phù hợp với tâm lý lứa tuổi và xu hướng học tập thời đại số của học sinh. Bộ GD&ĐT cần phối hợp với các nhà xuất bản và công ty công nghệ giáo dục để xây dựng thư viện tài nguyên mở, bao gồm video, infographic, tình huống pháp luật tương tác... có thể tích hợp vào bài giảng.

Thứ ba, về mặt nội dung giảng dạy của môn học GDKT&PL, giáo viên cần thường xuyên cập nhật các chủ đề giảng dạy theo hướng mở, đưa các tình huống pháp lý – kinh tế số vào bài học, giúp học sinh vận dụng kiến thức vào các bối cảnh cụ thể trong môi trường sống hiện nay. Tăng cường đưa ra những vấn đề mang tính gợi mở gắn giữa giáo dục kinh tế, pháp luật và thực hành các kỹ năng cần thiết cho học sinh khi các em ra nhập vào đời sống xã hội.

Giáo viên cũng cần cập nhật các tình huống thực tiễn, tổ chức hoạt động học tập theo hướng mô phỏng, nhập vai, thảo luận tình huống pháp lý số, sử dụng các nền tảng như Google Classroom, Mentimeter, Kahoot để tạo không gian học tập sinh động.

Thứ tư, về hạ tầng công nghệ số, nhà nước, các cấp ban ngành và chính quyền các địa phương cần có chính sách đầu tư công nghệ thông tin cho

giáo dục phổ thông theo hướng công bằng và bền vững. Tăng nguồn ngân sách của nhà nước vào đầu tư các thiết bị số cho các nhà trường ở vùng sâu, vùng xa, vùng kinh tế còn khó khăn, để đảm bảo các nhà trường bậc THPT đều có một số lượng máy tính mới, cầu hình cao, đường truyền Internet tốt, và trang bị một số phòng học có máy chiếu... Để giáo viên có điều kiện được thực hiện những tiết giảng có ứng dụng công nghệ số và học sinh cũng có cơ hội thay đổi hình thức học thêm phong phú, sinh động, linh hoạt và hiệu quả.

Thứ năm, về đổi mới phương pháp học cho học sinh trong môi trường chuyển đổi số, giáo viên cần đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng lấy học sinh làm trung tâm, ứng dụng mô hình dạy học tích cực như: học qua trò chơi, dạy học dự án, dạy học qua tình huống, sử dụng công nghệ thực tế ảo hoặc video sáng tạo do học sinh thực hiện. Cụ thể: Giáo viên có thể kết hợp phương pháp dạy học dựa trên trò chơi (game-based learning), dạy học theo dự án (PBL), ứng dụng thực tế ảo (VR/AR), hoặc cho học sinh làm vlog, podcast, sử dụng canva để làm bài tập cá nhân, nhóm theo chủ đề pháp luật – kinh tế.

III. KẾT LUẬN

Trong bối cảnh chuyển đổi số, việc dạy và học môn Giáo dục kinh tế và pháp luật cho học sinh THPT đang đứng trước nhiều cơ hội nhưng cũng không ít thách thức. Để môn học này thực sự phát huy vai trò trong việc giáo dục công dân số có tư duy phản biện, hiểu biết pháp luật, có trách nhiệm xã hội và năng lực thích ứng với nền kinh tế hiện đại, cần có sự đổi mới toàn diện từ nội dung, phương pháp đến cơ sở vật chất và năng lực của đội ngũ giáo viên. Chỉ khi giáo dục bắt kịp tốc độ của công nghệ, nhà trường mới có thể đào tạo ra những thế hệ học sinh sẵn sàng hội nhập và phát triển trong kỷ nguyên số.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *CTGDPT- Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo)*.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *CTGDPT- Chương trình môn GD&PL (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo)*.
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), *Tài liệu hướng dẫn dạy học theo CTGDPT mới, môn GD&PL*, Hà Nội.
4. Bernd Meier, Nguyễn Văn Cường (2018), *Lý luận dạy học hiện đại: Cơ sở đổi mới mục tiêu, Nội dung và phương pháp dạy học*, Nxb Đại học Sư phạm
5. Đỗ Khánh Năm, Bùi Minh Phúc (2024), *Ứng dụng chuyển đổi số vào phương pháp dạy học tại Học viện Hành chính Quốc gia*, Tạp chí Quản lý Nhà nước, <https://www.quanlynhanuoc.vn/2024/10/15/ung-dung-chuyen-doi-so-vao-phuong-phap-day-hoc-tai-hoc-vien-hanh-chinh-quoc-gia/>
6. *Quyết định số 749/QĐ-TTg ngày 03/6/2020 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt “Chương trình chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”*.
7. <https://dx.moj.gov.vn/cam-nang-chuyen-doi-so.htm>